

קשר אל הקוראים

שלא ישנו דעתם, ואילו כרבע מהנשאלים השיבו שאינם יודעים אם ישנו את עמדתם".

דומה שממצאים אלה מורים על תופעה רחבה יותר, החורגת מעבר למשפטים פלייליים. כוונתי להשפעת התקשורת על דעת הקהל ביחס לרשויות האחרות הקיימות במשטר הדמוקרטי בכלל ובמדינת ישראל בפרט. מאז שהעיתונות והתקשורת הישראליות פסקו להיות מפלגתיות, כפי שהיה מקובל בתקופת היישוב וגם תקופה ממושכת בתולדות המדינה, חל ניתוק משמעותי, אם כי לא מוחלט, בין הרשויות הפוליטיות לבין התקשורת. כתוצאה מכך הלכה והתבצרה התקשורת כמעין רשות רביעית לצד שלוש הרשויות המסורתיות במשטר דמוקרטי: המחוקקת, המבצעת והשופטת.

ייחודה של רשות רביעית זו אינו, כידוע, בקביעת מדיניות, בחקיקה או בפסיקת הדין, אלא, לפחות על פי אסכולה מחקרית מקובלת, בהשפעה רבת עוצמה על יחסו של הציבור הרחב כלפי התנהלות והתנהגות השלטון במדינה. מעמד זה מתאפשר מפני שלכאורה התקשורת עצמאית יותר כארגון מאשר הרשויות האחרות. אין היא תלויה בבוחרים כמו המחוקקת, אין היא כפופה לגורמים כלשהם, אפילו לכאורה, כמו הרשות המבצעת, ותלותה פחותה מן הרשות השופטת, אשר חבריה מתמנים בהשתתפות נציגים מן הרשויות האחרות ומן הציבור.

מעמדה זה של התקשורת כרשות המשפיעה והמשגיחה על התנהגותן של הרשויות האחרות מעורר את השאלה: עד כמה עוצמת הביקורת שהיא מפעילה מחזקת או מחלישה את תוקפו של המשטר הדמוקרטי במדינה? ראוי שדיון זה יתקיים קודם כול ביוזמתה ובתוכה.

יוסף גורני

המאמר המרכזי בגיליון הנוכחי של קשר הוא "השפעת התקשורת על עמדות הציבור במשפטים פלייליים: משפטו של נשיא המדינה לשעבר, משה קצב, כמקרה בוחן", פרי מחקרם המקיף של פרופ' זאב סגל, פרופ' קמיל פוקס וד"ר תיקי בלס. המאמר הגיע למערכת זמן קצר לפני מותו בטרם עת של חברנו פרופ' זאב סגל ז"ל. פרופ' סגל היה חבר מועצת המערכת של קשר והרבה לתרום לנו מחכמתו ומפרי עבודתו. אחרי היכרות רבת שנים אתו במוסדות אקדמיים שונים ובזירות אחרות רבות חברי המערכת מביעים את השתתפותם בצערה העמוק של המשפחה על אובדנה. זהו גם אובדנו של הציבור הרחב, אשר פרשנותו המשפטית של סגל השכיחה אותו לא במעט. למחקר יש חשיבות מעבר לנושאו המוגדר – עמדת הציבור ביחס למשפטו של משה קצב – מפני שהוא מלמד על יחסו של הציבור אל הכרעת הדין של בית המשפט מחד גיסא, ועל יחסו אליו לפני הכרעה זו, מאידך גיסא.

כאן נדמה שמתגלה אי התאמה מעוררת מחשבה. מצד אחד, הציבור שמושפע מן התקשורת – 77 אחוז מסכימים עם הכרעת הדין, ו-73 אחוז דוחים את ההנחה כי זו הושפעה מדעת התקשורת. אולם מצד שני קובעים החוקרים כי "תוצאות המחקר מצביעות על כך שהרוב קבע את דעתו בשאלת אשמתו או חפותו של הנשיא לשעבר על פי פרסומי התקשורת, שעשתה את מלאכתה בהתאם למה שנהוג בסיקורן של פרשות אחרות". המסקנה היא כי "רוב הציבור אינו סובר שהסיקור התקשורתי בפרשת קצב היה מוטה ומגמתי". לגבי הערכת השינוי בעמדות מצביעים ממצאי המחקר על כך ש"רק כעשרים אחוז מהנשאלים ישנו את דעתם בעקבות הכרעת הדין אם זו תהיה מנוגדת לעמדתם קודם לכן". לעומת זאת, "57 אחוז סבורים

קשר – כתב עת לחקר תולדות העיתונות והתקשורת בעולם היהודי ובישראל יוצא לאור פעמיים בשנה ע"י מכון ברונפמן לחקר העיתונות והתקשורת היהודית באוניברסיטת תל-אביב. קשר מעוניין לפרסם מאמרי מחקר מקוריים וסקירות מדעיות בכל הנושאים הנוגעים לתולדות אמצעי התקשורת ואנשי התקשורת היהודים, לפעולתם ולהשפעתם, במבט רב תחומי. כל המאמרים יועברו לשיפוט "עיוור" לקוראים מתוך המועצה המדעית ואם יש צורך בכך, גם מחוצה לה. המציעים מתבקשים להגיש את המאמר בתכנת Word לכתובת המערכת: presstau@tauex.tau.ac.il ויקבלו תשובה תוך שלושה חודשים. האורך הממוצע של המאמר לא יעלה על 8,000 מילים. ההערות והביבליוגרפיה יבואו בסוף המאמר. שיטת הציטוט בהתאם לדיסציפלינה.

המערכת מזמינה סקירות וביקורות על ספרים חדשים בתחום עיסוקו של כתב העת ותציע ביקורות כאלה גם בעצמה. קשר מפרסם גם רשימה של עבודות דוקטור ותזות לתואר שני שאושרו לאחרונה בצירוף תמצית של 250 מילים לכל היותר לתיזה ו-500 לדוקטורט.